

Népzeneismeret

Tanterv

Cirszterci Rend Nagy Lajos Gimnázium
Néprajz fakultáció 9. osztály részére

Bergics Lajos

Szükséges eszközök
CD lejátszó
A történelmi Magyarország falitérképe

A tanítási órák menete

Adminisztráció
Egy vagy két tanuló feleltetése az elmúlt órai anyagból
Új ismeretanyag tanulása – hangfelvételek hallgatásával, népi hangszereknél a hangszer élő bemutatásával
Daltanulásnál először az eredeti felvételt hallgatjuk meg

A gyerekek részére rendelkezésre áll:

A tanulandó népdalok CD felvétele

NÉPZENE – Szöveggyűjtemény

Tartalom

Sebő Ferenc – Népzenei Olvasókönyv /részletek/
Paksa Katalin – Népzene-történet /részletek/
Olsvai Imre – A magyar népzene élettana /részletek/
Sárosi Bálint – Magyar népi hangszerek /részletek/
Dallampéldatár
Néprajzi térkép

A zenei, népzenei ismeretek felmérése. *Mire jó a népzene?*

Daltanulás – Csiga-biga jere ki; Katicabogárka, menj fel az égbe; Gólya, gelice

A népzene kutatás története I.

A kutatás kezdete – A 19. századi kutatás jellemzői, kutatói és kiadványai – Vikár, Bartók és Kodály gyűjtései – Az első rendszerező kiadványok

Daltanulás – Egér, egér; Böm, böm, bika sikáló; Szállj el, Szállj el, katicabogárka

A népzene kutatás története II. - *A Kodály-tanítványok és a Népzene kutató csoport – Népzene gyűjtés a 20. század végén – Fontosabb kiadványok*

Daltanulás – Haj ki kisse, haj ki; Döndöndénusz; Hajlik a meggyfa

A népzene kutatás története III. - *A népzene feldolgozásának klasszikus módjai – Hagyományörzés, táncház és revival*

Daltanulás – Kelj fel gazda, kelj fel

A magyar népzene anyaga - *A népzene fogalma – Elemzés és összehasonlítás – Stílusok, rétegek, hatások – Tipológia – A Bartók Rend – A Kodály Rend – A Járdányi Rend – A Dobszay Rend*

Daltanulás – Kiszáradt a tóból

A magyar népzene élettana I. - *A határozott kötődésű dallamok főbb hordozóalkalmai – Alkalomhoz félig kötött dallamok – Kötetlen zenealkalmak – Tilalom és szabadság íratlan törvényei*

Daltanulás – Lehullott a Jézus vére

A magyar népzene élettana II. - *Jeles napok Újév – vízkereszt – farsang – Balázs napja – talalaj-vasárnap – sárdóvasárnap – húshagyókedd – Gergely napja – virágvasárnap – húsvét – mátkázó-vasárnap – pünkösöd – Szent Iván napja – aratás - ádvent – Borbála és Luca napja – karácsony – regölés – István és János napja*

Daltanulás – A Vidrócki híres nyája; A benkei tóba

A magyar népzene élettana III. - *Életfordulók - Születés – gyermekjátékok – párosító játékok – katonakísérő, búcsúztató – lakodalom - halál*

Daltanulás – Meghót, meghót a cigányok vajdája; Amíg élek, addig bánom

A magyar népzene élettana IV.

Dallam és szöveg kapcsolata – Dallam és hangszer kapcsolata – Előadásmód – Változatképződés – Népi terminológia

Daltanulás – Kimentem a hegyre; Anyám, édesanyám, csobán legény vótam

Népzene történet I.

A népzene történet fogalma – A történelem előtti archaikus réteg - Ugor-kori ősréteg - Az ugor-kori ősréteg strófikus továbbfejlődése: a sirató

Daltanulás – Virág, virág, sárga virág; Kicsi lovam

Népzene történet II.

“Nemzetek feletti” ősréteg: a pszalmódizáló stílus – Ótörök ősréteg: a kisambitusú pentaton stílus – Ótörök ősréteg: a nagyívű ereszkedő (kvintváltó) pentaton stílus

Daltanulás – Arass rózsám. Arass; Hajladozik nádszál

Népzene történet III.

Középkori népzene – A 16-17. század népzeneje – A 18-19. század népzeneje – A 19-20. század népzeneje: az új stílus

Daltanulás – Déltől estig; Csütörtökön virradóra

Népi hangszerek I.

A hangszerek működési elve és rendszerezésük elvei – Hangszert helyettesítő eszközök – Az idiofon hangszercsalád – A membranofon hangszercsalád

Daltanulás – Haj Dunáról, Röpülj, páva

Népi hangszerek II. - A chordofon hangszerek

Citera – koboz – tambura – cimbalom – gardon – hegedű - tekerő

Daltanulás – Az alföldi csárdába; Akkor szép az erdő

Népi hangszerek III. - Az aerofon hangszerek

Kürt és trombitafélék – Nyelvsípok – Ajaksípok

Daltanulás – Hol háltál az éjjel; Kék ibolya

Hangszeres zene

A zenekarok kialakulása – Alkalmi és állandó zenekarok – Cigányzenész, parasztzenész – A burdonhangzás – A harmonizáció kialakulása – Föld-harmonizálás – Premodális harmonizálás – Modális harmonizálás – A bécsi zene hatása a harmonizálásra

Daltanulás – Én is voltam, mikor voltam; Hegyen ülök

Népzenei dialektusok

Zenei és tánczenei felosztások – A dialektusterületek kis tájai

Daltanulás – Elvégeztük, elvégeztük az aratást; Ne aludj el két szememnek világa

Dunántúl

Dél-Dunántúl – Nyugat – Dunántúl – Rábaköz – Szigetköz

Daltanulás – Segélj el Uram Isten; Jere ki szívem

Észak és Alföld

Mátyusföld – Zobor-vidék – Palócok – Felső-Tiszavidék – Közép és Délalföld

Daltanulás – Le az utcán; Én az éjjel nem aludtam

Erdély I.

Szilágyság – Kalotaszeg

Daltanulás – Én kimenék küskertembe; Angyalkám, révészem;

Erdély II.

Mezőség

Daltanulás – Ej, menjünk el innen; Eredj Éva a pallásra

Erdély III. - Székelyföld

Maros-mente – Udvarhelyszék – Küüllő-vidék – Csíki medence

Daltanulás – Adjon Isten jó éjszakát; Kossuth Lajos azt izente

Gyimes- völgy

Daltanulás – Garibaldi csárdás kis kalapja; Nem ettem én ma egyebet, Kata

Moldva – Déli csángók – északi csángók

Daltanulás – Sejj, sarkon van a; Madárka, madárka; Fiumei kikötőbe